

УДК 35.075.5

Р. О. Боровков
*здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА МОБІЛЬНІ ТЕЛЕФОНИ

Мобільні телефони твердо ввійшли в наше життя. Без них сучасна людина вже не уявляє свого існування. Можливості соціалізації в спілкуванні, що надають мобільні телефони, утвердили їх у якості обов'язкового атрибуту підприємця, політика, державного службовця, домогосподарки тощо. Як показують результати соціологічного дослідження, 80% громадян України мають мобільні телефони. При цьому, як будь-яке соціальне явище, володіння мобільним телефоном поряд із позитивним має і деструктивний характер. До одного з таких негативних чинників мобілізації належить і те, що мобільні телефони часто стають об'єктами протиправного посягання, зокрема їх викрадають у законних власників шляхом крадіжки, шахрайства, а то і грабунку. При цьому шкода може завдатися не тільки праву власності шляхом позбавлення власника володіти, користуватися та розпоряджатися ним, а й життю і здоров'ю особи, праву на індивідуальність, на невтручання в особисте життя, а інколи й призводить до втрати можливості управляти своїм рахунком у банку, викликати на допомогу спеціальних служб чи рідних і знайомих. Іншими словами, порушення права власності на мобільний телефон зумовлює порушення низки інших важливих для особи прав.

Право власності на мобільні телефони, як й інше право власності, знаходить свій класичний захист у нормах адміністративного, кримінального та цивільного права. Хоча в останній час такий захист можна й розширити, так як у ньому беруть участь і норми господарського, фінансового, інформаційного та деяких інших галузей права. Своє місце в цій системі належить нормам адміністративного права, які додають у механізм правової охорони права власності на мобільні телефони чинник публічності й покладають обов'язок його здійснення на спеціальних суб'єктів публічної адміністрації

На проблему поняття й меж адміністративно-правового захисту права власності на мобільні телефони звертали свою увагу вчені-адміністративісти: С.В. Ворушило, В.В. Галуцько, Ю.В. Гридасов, Р.О. Денчук, Н.П. Дригваль, О.М. Єщук, І.Г. Запорожець, І.О. Личенко, В.І. Книш, О.С. Мірошниченко, Н.О. Можаровська, М.В. Пушкар, О.П. Світличний, С.П. Сідак, О.В. Олійник, О.А. Улютіна, О.Ш. Чомахашвілі, О.М. Тропіна, Є.В. Юркова та ін. Проте зазначені науковці зосе-

реджували свої наукові зусилля на більш загальних, спеціальних чи суміжних викликах, безпосередньо не торкаючись проблеми поняття й меж адміністративно-правового захисту права власності на мобільні телефони.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, даних ІТ-технологій, чинного законодавства та думок щодо цієї проблеми вчених-адміністративістів сформулювати межі й поняття адміністративно-правової охорони права власності на мобільні телефони.

Як відомо з теорії права, охоронна функція встановлює та гарантує з боку держави виконання системи заходів юридичного захисту і юридичної відповідальності, порядок їх накладення та виконання, що має на меті нівелювання шкідливих для суспільства відносин і охорону позитивних. Охоронна функція передбачає так: 1) визначення заборон на вчинення протиправних діянь; 2) установлення юридичних санкцій за вчинення таких діянь; 3) безпосереднє застосування юридичних санкцій до особи, яка вчинила правопорушення [1, с. 225–226].

Сутність правової охорони в адміністративному порядку висвітлила професор О.І. Харитонова, яка вважає, що в разі порушення вимоги поводитись певним чином, замість регулятивних правовідносин, виникають охоронні (регулятивні трансформуються в охоронні), підставою до чого є припис норми права та вчинення адміністративного делікту. У такому разі йдеться вже не про реалізацію встановлених адміністративно-правових регулятивних норм, якими були визначені вимоги до поведінки зобов'язального суб'єкта, а про реалізацію положень охоронних адміністративно-правових норм, які передбачають установлення нових прав і обов'язків [2].

На думку професора В.В. Галуцька, адміністративно-правова охорона в широкому розумінні – це система впорядкованої адміністративно-правовими нормами діяльності публічної адміністрації, що спрямована на запобігання правопорушенням (профілактику злочинів) і відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що здійснюються засобами адміністративного права з можливістю застосування заходів адміністративного примусу та притягнення винних до адміністративної відповідальності [3, с. 246].

І.О. Личенко зазначає, що аналіз основних наукових концепцій розуміння понять «адміністративно-правовий захист права власності» й «адміністративно-правова охорона права власності» дає змогу стверджувати про їх співвідношення як загального та часткового. З огляду на існування трьох аспектів адміністративно-правової охорони права власності варто вважати, що адміністративно-правовий захист проявляється у зв'язку з реалізацією лише правозастосовного й карального аспектів охорони [4].

Трьохаспектний підхід до розкриття сутності адміністративно-правової охорони сформував у своїх працях професор В.В. Галунько. Перший (адміністративно-правовий захист (адміністративно-правова охорона в найвищому розумінні)) – це динамічні (активні) дії публічної адміністрації, спрямовані на відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, усунення перешкод щодо їх здійснення засобами адміністративного права з можливістю застосування заходів адміністративного примусу та притягнення винних до адміністративної відповідальності. Другий (адміністративно-правова охорона у вузькому розумінні) – це позитивний статичний стан адміністративного права, спрямований на запобігання правопорушенням (профілактику злочинів), усунення перешкод, що здійснюється публічною адміністрацією з метою забезпечення прав свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави. Третій (адміністративно-правова охорона в широкому розумінні) – складається з елементів адміністративно-правового захисту й охорони у вузькому розумінні (адміністративно-правова охорона = охорона у вузькому розумінні + захист), іншими словами, із сукупності статичної та динамічної діяльності публічної адміністрації, що здійснюється на основі адміністративно-правових норм [3, с. 249–251]. Із визначеного різноманіття розуміння адміністративно-правової охорони для нас найбільш придатним буде третій підхід, який утворює широке трактування змісту адміністративно-правової охорони, запропоноване вищезазначеними вченими.

Одним із об'єктів адміністративно-правової охорони є мобільні телефони. Відповідно до Британської енциклопедії, мобільний телефон (англ. cellphone) – це портативний пристрій для підключення до телекомунікаційної мережі з метою передачі та прийому голосу, відео або інших даних. Мобільні телефони, як правило, підключаються до комутованої телефонної мережі загального користування (PSTN) через одну з двох категорій: стільниковий телефон або системи глобальної супутникової телефонної зв'язку на базі [5]. Стільникові мобільні телефони можуть

бути використані в транспортних засобах або пішоходами. Спілкування відбувається за допомогою радіохвиль, вони дають значну ступінь мобільності в межах певного регіону, від декількох міських кварталів до сотень квадратних кілометрів. Стільниковий телефон дає змогу забезпечити електрозв'язок у рамках певної області, використовуючи радіохвилі у 800–900 мегагерц (МГц) діапазону. Для реалізації системи стільникового телефону географічна область розбивається на більш дрібні райони, або сектори. Кожен сектор забезпечується малопотужними радіопередавачами і приймачами, які надають можливість поширення сигналів між користувачами стільникових телефонів [5].

У науковій літературі стільникові телефони класифікують певним чином. При цьому, на думку вчених-інженерів у сфері ІТ-технологій, будь-яка класифікація в галузі мобільних телефонів до певної міри суб'єктивна. Уся справа в тому, що така класифікація будується за принципом «від часткового до загального» або «від практики до теорії». Адже не існує єдиної класифікації, прийнятої виробниками стільникових. Як нам видається, найбільш слушною є класифікація стільникових телефонів за класом і функціями: середній клас, іміджеві апарати, камерофони, музичні телефони, телефони бізнес-класу, смартфони й комунікатори, навігатори, апарати для активного відпочинку, тачфони, моделі преміум-класу [6].

Отже, найбільш поширеними видами мобільних телефонів є стільникові телефони. Однак вони не в усіх куточках планети забезпечують зв'язок, так як у них немає супутникових телекомунікацій стаціонарних телефонних ліній і GSM-мереж. У цьому випадку на допомогу фізичним і юридичним особам приходять супутникові телефони. Вони є необхідними для працівників віддалених державних органів і бізнес-корпорацій, рятувальних служб і засобів медіа, перевізників, спортсменів і любителів подорожей. До переваг супутникових телефонів учені в галузі ІТ-технологій зараховують таке: забезпечення надійного зв'язку в зонах відсутності мобільних і наземних телефонних мереж, підключення до Інтернет; глобальна зона покриття; збільшена ємність батареї для тривалого спілкування; визначення місцезнаходження за допомогою вбудованого GPS приймача, супутниковий трекінг; передача і прийом SMS-повідомлень, електронної пошти та організація факсимільного зв'язку; надійність і висока якість голосової телефонії [7]. Форма супутникового мобільного зв'язку раніше базувалася на супутниках "Inmarsat", які розміщалися на геостаціонарній орбіті на відстані приблизно 35 000 км (22 000 миль) на одному місці над поверхнею Землі. Через це була потрібна висока потужність передачі, великі антени зв'язку. Крім того, такий

довгий шлях радіосигналу вводив помітні затримки голосу. Тому виникла альтернатива геостаціонарним супутникам шляхом запуску системи супутників на низькій навколосезній орбіті (менше ніж 1 600 км над Землею) [8]. В Україні найбільш часто використовуються такі супутникові телефони: Thuraya XT-PRO, Thuraya XT-LITE, Inmarsat Isat Phone 2, Iridium 9575 Extreme, Thuraya XT, Iridium 9555, Inmarsat Isat Phone Pro [9].

При цьому адміністративно-правові відносини в сфері охорони права власності на мобільні телефони характеризуються такими особливостями: 1) вони нерозривно пов'язані з адміністративно-правовими нормами, виникають і здійснюються на їх основі; 2) основною їхньою метою є забезпечення прав і свобод фізичних та юридичних осіб на доступний вільний мобільний зв'язок в можливість отримувати якісні послуги мобільного зв'язку на засадах конкуренції; 3) вони регулюють широке коло суспільних відносин між публічною адміністрацією та власниками мобільних телефонів; 4) провідною рисою адміністративно-правових відносин є їх публічна природа, вони виникають з ініціативи будь-якої сторони, при цьому згода іншої сторони, як правило, не є обов'язковою; 5) адміністративно-правові відносини в аналізованій сфері є адміністративно-сервісними щодо власників мобільних телефонів і виконавчо-розпорядчими (владними) щодо осіб, які порушують право власності; 6) адміністративно-правові відносини охороняються державою, яка сприяє здійсненню суб'єктивних публічних прав власників мобільних телефонів і юридичних обов'язків, осіб, які порушують право власності на володіння, користування та розпорядження мобільними телефонами, суб'єкти публічної адміністрації притягують до адміністративної відповідальності чи створюють умови для притягнення до іншої юридичної відповідальності.

Загалом адміністративно-правова охорона забезпечується, по-перше, за допомогою спеціальних охоронних адміністративно-правових норм, які застосовуються після порушення вимоги регулятивної норми поводитись певним чином, – адміністративно-правовий захист; по-друге, на основі безпосередньої реалізації регулятивних адміністративно-правових норм, які спрямовуються на запобігання (профілактику) протиправним посяганням, у випадках високої ймовірності порушення суб'єктивних публічних прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, – адміністративно-правова охорона у вузькому розумінні [3, с. 249–251].

Отже, межі адміністративно-правової охорони права власності на мобільні телефони характеризуються таким:

1) вони здійснюються виключно на основі реалізації адміністративно-правових норм;

2) основною їхньою метою є забезпечення прав і свобод фізичних та юридичних осіб на доступний вільний мобільний зв'язок, права володіти, користуватися на розпоряджатися мобільним телефоном на власний розсуд;

3) межі адміністративно-правової охорони права власності на мобільні телефони окреслюються колом суспільних відносин, які виникають між:

а) суб'єктом публічної адміністрації та власниками мобільних телефонів, які є (потенційно можуть стати) об'єктом протиправного викрадення;

б) суб'єктами публічної адміністрації й операторами мобільного зв'язку, у клієнта яких викрали мобільний телефон;

в) суб'єктами публічної адміністрації та особами, які підозрюються в скоєнні протиправного викрадення мобільних телефонів;

г) районним (міським) судом та особами, які скоїли крадіжку мобільного телефону, при притягненні їх до адміністративної відповідальності.

Отже, адміністративно-правова охорона права власності на мобільні телефони – це система впровадженої адміністративно-правовими нормами діяльності публічної адміністрації, що спрямована на запобігання правопорушенням (профілактику злочинів) і відновлення порушених прав і законних інтересів власників мобільних телефонів на володіння, користування та розпорядження ними, що здійснюються засобами адміністративного права з можливістю застосування заходів адміністративного примусу і притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили протиправні вчинки в цій сфері.

Література

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: [підручник] / О.Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2006. – 624 с.
2. Харитонова О.І. Адміністративно-правові відносини: концептуальні засади та правова природа: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07 / О.І. Харитонова. – Одеса, 2004. – 38 с.
3. Адміністративне право України: [підручник] / за ред. В.В. Галунька. – К. : ХМД, 2015. – Т. 1: Загальне адміністративне право. Академічний курс. – 2015. – 393 с.
4. Личенко І.О. Адміністративно-правовий захист права власності України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / І.О. Личенко; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2010. – 16 с.
5. Mobile telephone // Encyclopaedia Britannica. – 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.britannica.com/technology/mobile-telephone>.
6. Класифікація мобільних телефонів // ALLS. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://alls.in.ua/53541-klasifikaciya-mobilnih-telefoniv.html>.
7. Satellite-based telecommunication // Encyclopaedia Britannica. – 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.britannica.com/technology/mobile-telephone>.
8. Tracy L. Mobile goes global: The effect of cell phones on economic growth and development / L. Tracy // Bucknell University – 2011. – [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : http://digitalcommons.bucknell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=honors_theses.

9. Головка О.М. Адміністративна відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О.М. Головка ; Національний ун-т Держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2009. – 18 с.

10. Можаровська Н.О. Адміністративно-правові аспекти набуття права на торговельні марки, їх охорони та захисту в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Н.О. Можаровська ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2009. – 21 с.

11. Гридасов Ю.В. Адміністративно-правові засоби захисту права власності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Ю.В. Гридасов ; Нац. ун-т Держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2009. – 20 с.

12. Олійник О.В. Організаційно-правові засади захисту інформаційних ресурсів України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О.В. Олійник ; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. – К., 2006. – 20 с.

13. Тропіна О.М. Організаційно-правові засади здійснення митного контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О.М. Тропіна ; Національна академія Держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2003. – 20 с.

14. Дригваль Н.П. Організаційно-правові основи детінізації відносин у сфері обороту об'єктів інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Н.П. Дригваль ; Нац. акад. Держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2004. – 20 с.

Анотація

Боровков Р. О. Поняття адміністративно-правової охорони права власності на мобільні телефони. – Стаття.

У статті доведено, що адміністративно-правова охорона права власності на мобільні телефони – це система впорядкованої адміністративно-правовими нормами діяльності публічної адміністрації, що спрямована на запобігання правопорушенням (профілактику злочинів) і відновлення порушених прав і законних інтересів власників мобільних телефонів на володіння, користування та розпорядження ними, що здійснюються засобами адміністративного права з

можливістю застосування заходів адміністративного примусу та притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили протиправні вчинки в цій сфері.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративно-правова охорона, межі адміністративно-правової охорони, мобільний телефон, поняття адміністративно-правової охорони.

Аннотация

Боровков Р. О. Пределы и понятие административно-правовой охраны права собственности на мобильные телефоны. – Статья.

В статье доказано, что административно-правовая охрана права собственности на мобильные телефоны – это система упорядоченной административно-правовыми нормами деятельности публичной администрации, направленная на предупреждение правонарушений (профилактику преступлений) и восстановление нарушенных прав и законных интересов владельцев мобильных телефонов на владение, пользование и распоряжение ими, осуществляемых средствами административного права с возможностью применения мер административного принуждения и привлечения к административной ответственности лиц, совершивших противоправные поступки в данной сфере.

Ключевые слова: административная ответственность, административно-правовая охрана, пределы административно-правовой охраны, мобильный телефон, понятие административно-правовой охраны.

Summary

Borovkov R. O. The scope and concept of administrative and legal ownership for mobile phones. – Article.

The article prove that the administrative protection of the rights of ownership of mobile phones is a system of streamlined administrative regulations of public administration activities. Administrative protection of ownership of the mobile phones aimed at preventing crime (crime prevention) and restoration of violated rights and legitimate interests of the owners of mobile phones on the possession, use and disposal. Administrative protection of ownership of the mobile phones is of administrative law with the possibility of applying measures of administrative coercion and to bring the perpetrators to administrative responsibility.

Key words: administrative responsibility, administrative protection, limits of administrative protection, mobile phone, notion administrative protection.